

Ders 5: ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Tevhide Kargın

Ölçme ve Değerlendirme

- Ölçme (measurement), bireylerin ya da nesnelerin belirli özelliklere sahip olup olmadığının,
- sahip ise, sahip oluş derecesinin belirlenerek sonuçların sembollerle ve özellikle de sayı sembolleriyle ifade edilmesidir.
- Ölçme, bir betimleme (tanımlama) işlemidir.

- Değerlendirme (evaluation) ise, ölçme sonuçlarını bir ölçütle kıyaslayarak ölçülen nitelik hakkında bir karara varma sürecidir.
- Değerlendirme, bir yargılama işlemidir ve ölçme sonucunun bir ölçütle karşılaştırılmasına dayanır (Tekin, 1996; Turgut, 1997).
- Ölçme işinde kullanılacak araçların belli niteliklere sahip olmaları beklenir.

Ölçme (Test etme)/Değerlendirme Sonuçlarını Etkileyen Faktörler

- Çocukla ilgili faktörler
- Ölçme/değerlendirme yapanla ilgili faktörler
- Testin kensisyle ilgili faktörler

Çocukla ilgili faktörler

- Kaygı ve motivasyon
- Önceki yaşantı
- Sağlık ve duygusal durum

Ölçme/değerlendirme yapanla ilgili faktörler

- Uygulama ve yorumlama farklılıkları
- Değerlendirme yapanın yanlılığı, etnik kökeni, dil ve kültür

Testin kendisiyle ilgili faktörler

- Geçerlik
 - Kapsam geçerliği
 - Yordama geçerliği
 - Yapı geçerliği
 - Görünüş geçerliği
- Güvenirlik
 - Test tekrar test
 - Paralel Formlar
 - İki yarı
 - KR 20

GEÇERLİK (VALIDITY)

- Geçerlik kavramı çeşitli yazarlar tarafından farklı biçimlerde tanımlanmıştır.
- Özgüven(1994. s,97), "bir ölçme aracının ölçmek üzere hazırlandığı amacı, ölçme derecesi",
- Tekin(1993. s,42), bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği başka herhangi bir özellikle karıştırmadan doğru olarak ölçebilme derecesi",
- Hakan ve diğerleri(1991. s,267) "bir ölçme aracının ölçtüğü niteliklerde bir değişme olmadığı sürece birbirine yakın ölçüler verme özelliği",
- Karasar(1986. s,158), "ölçmek istenen şeyin ölçülebilmiş olma derecesi, ölçülmek istenenin başka şeylerle karıştırılmadan ölçülebilmesi"

- Demirel ve Ün(1987. s,68), "bir ölçme aracının ölçmek istenen niteliği ölçme derecesi", ve Yıldırım(1983. s,134), "ölçeğin kullanım amacına uygunluk niteliği", şeklinde tanımlamaktadır.
- Bu tanımlar incelendiğinde; ölçme aracının ölçmek istediği özelliği/davranışı tam ve doğru olarak, başka özelliklerle/davranışlarla karıştırmadan ölçmesine o aracın geçerliği olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

- Bir testin geçerliği ile güvenirliği arasında yakın bir ilişki vardır. Geerlikte güvenirlik n koşuldur. Yani bir test geçerli olmak için güvenilir olmak zorundadır.

- Karasar(1984. s,159), geçerliği; içerik, uygulama (deneysel) ve yapı geçerliği olmak üzere üç türde incelerken
- Tekin(1993. s,43) ise kapsam, yordama, yapı ve görünüş geçerliği olmak üzere dört türde incelemektedir. Burada Tekin'in yaklaşımı esas alınmıştır.

Kapsam Geçerliği

- Kapsam geçerliği, bir bütün olarak testin ve testteki her bir maddenin amaca ne derece hizmet ettiğidir.
- Bir testin kapsam geçerliği; o testteki toplam maddelerin ölçülecek davranışı ve konu içeriğini örnekleme derecesine ve testteki her bir maddenin ölçmek istediği davranışı ne derece iyi ölçtüğüne bağlıdır.
- Bir testin kapsam geçerliğine sahip olabilmesi için, lme konusu evreni yeteri derecede rneklemesi ve kapsaması ayrıca testteki her bir madde ölçmek istediği davranışı gerçekten ölçmesi gerekir.

Kapsam Geçerliği

- Bir testin kapsam geçerliğini belirlemek için testteki bütün maddelerin ölçmek istenen konuyu kapsayıp kapsamadığına bakılır. Bunun için konuların önem derecesini belirleyen belirtke tablosundan yararlanılır.
- Örneğin: Türkçe dersinde 12 konuda 44 hedef davranışı öğrencilerin ne derece kazandığını belirlemek için yapılan sınavda eğer,
- 8 konuda ya da 30 edef davranışı kapsayan soru hazırlanırsa kapsam geçerliği DüşüK olacaktır.

Kapsam Geçerliği

- Kapsam geçerliğinin yüksek olması için izlenmesi gereken sıra:
- clecek özelliklerin veya hedef davranışların belirlenmesi,
- lme aracını oluşturacak özelliklerin veya davranışların belirlenmesi,
- lme aracını oluşturan özelliklerin yada davranışların, evreni (llmek istenen özellikleri veya davranışları) temsil etme düzeyinin belirlenmesi.
- lme aracındaki özelliklerin veya soruların, ölçmeye uygunluğunun kontrol edilmesi.

Yordama Geçerliği

- Bir testin yordama geçerliği, o testten elde edilen puanlarla testin yordamak için düzenlendiği değişkenin doğrudan ls olan ve daha sonra elde edilen lt arasındaki korelasyondur.
- Bu biçimde hesaplanan korelasyon katsayısı yordama geçerliği katsayısı olarak adlandırılır.

Yordama Geçerliği

- Korelasyon katsayısının büyüklüğü yüksek yordama geçerliğine işarettir.
- Örneğin; niversiteler arası seçme sınavında alınmiş olan puanlarla seçme sınavı sonuçlarına göre üniversitelere girmiş olan öğrencilerin üniversitelerde almış oldukları notlar arasındaki korelasyon katsayısı, niversiteler arası seçme sınavının yordama geçerliği katsayısıdır.

Yapı Geçerliği

- Yapı geçerliği genelde zeka, ilgi, kişilik vb. niteliklerin ölçölmesiyle ilgilidir. Bu tür nitelikler ölçölürken önce ilgili niteliğin yapısı tanımlanır.
- Sonra bu niteliğin göstergesi olabilecek davranışları ölçecek araçlar geliştirilir.
- Bu tür araçların geçerliği; davranışların saptanmasından, araçlardaki maddelere verilen cevapların yorumlanmasına kadar pek çok işlemin geçerli olmasına bağlıdır.

Görünüş Geçerliği

- Görünüş geçerliği, bir testin gerçekten ne ölçtüğü ile değil onun ne ölçüyor göründüğü ile ilgilidir.
- Bir testin görünüş geçerliği o testin ölçmek istediği şeyi ölçüyor görünmesidir. Görünüş geçerliği olan bir test kapağında ne yazıyorsa onu ölçüyor görünür. Örneğin kapağında "Fizik Testi" yazılı olan bir testin içinde fizikle ilgili sorular varsa söz konusu testin görünüş geçerliği vardır denilir.
- Yani üzerinde "matematik testi" yazılı olan bir testin içinde kimya soruları bulunmamalıdır. Test görünüş olarak ölçmek istenilen konuda olmalıdır.

GÜVENİRLİK (RELIABILITY)

- Karasar'a (1984. s,155) göre güvenilirlik; "aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılık, ölçmek istenen şeyin sürekli olarak aynı sembolleri alması, aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı ölçütlerin kullanılması ile aynı sonuçların alınması" şeklinde tanımlanmaktadır.

Güvenirlik

- Tekin(1993. s,41) ve Özgüven(1994. s,83) ise güvenilirliği "bir ölçme aracının ölçtüğü şeyi tutarlı, kararlı bir şekilde ölçmesi" biçiminde tanımlamaktadırlar.
- Tanımlamalardan anlaşıldığına göre bir ölçme aracının güvenilir olması için o ölçme aracını aynı koşullar altında tekrar tekrar uyguladığımızda aynı ya da en azından benzer sonuçları vermesi gerekmektedir.

Ölçme hataları

- Gerçek değer ile ölçme işlemi sonucunda elde edilen değer arasındaki fark ölçmede hata olarak tanımlanır.
- Ölçme hatalarının kaynakları
 - Ölçülen özelliğın niteliğinden kaynaklanan hatalar
 - Ölçme aracından kaynaklanan hatalar
 - Ölçme işlemi yapan kişiden kaynaklanan hatalar
 - Ortamdan kaynaklanan hatalar

Ölçmede Hata Türleri

- Sabit hatalar
- Sistematik hatalar
- Raslantısal/tesadüfi hatalar

Ölçme hataları- Sabit hata

- Bir ölçmeden diğerine miktarı değişmeyen, her ölçmede aynı miktarda hatanın meydana geldiği hata türüdür.
- Örneğin toplam puanı 5 olan bir yazılı yoklamada 2 puanlık bir soru, verilen zamanın yeterli olmaması nedeniyle, tüm sınıf tarafından bos bırakılmış olan bir sınavda öğretmenin, tüm öğrencilere bu soruyu doğru cevaplamış gibi 2 puan fazla not vermesi.
- Terazinin ölçtüğü her şeyi 50 gram eksik tartması

Ölçme hataları-Sistemik hata

- Hata miktarının ölçümden ölçüme belli bir oranda az ya da fazla olduğu, daha çok ölçme işlemini yapanın subjektifliğinden kaynaklanan hata türüdür.
- Örneğin öğretmenin yazısı güzel öğrencilere daha yüksek puan vermesi,
- kız öğrencilere erkek öğrencilerden daha yüksek puan vermesi
- Sınava 50 puan alan öğrenciye 5 puan, 60 puan alan öğrenciye 10 puan eklemesi gibi hatalar bu türden bir hatadır.

Ölçme hataları- Tesadüfî hata

- Hata miktarının ölçmeden ölçmeye kuralsız ve tamamen rastlantısal bir şekilde değiştiği kaynağının büyüklüğünün ve yönünün bilinmediği hata türüdür.
- Örneğin şans başarısı (atıp tutturma),
- sınav koşulları,
- öğretmenin cevapları puanlarken dikkatsizlik yapması gibi etkenler bu türde hatalara yol açar.
- Bir ölçme sonucu, içindeki tesadüfî hataların azlığı oranında güvenilir sayılır.

Güvenirlilik Katsayısının Hesaplanması

- Güvenirlilik katsayısının hesaplanmasını Anastasi(1988. s,116-125) ve Tekin(1993. s,57-67) dört şekilde açıklamışlardır.
- Bunlar; test tekrar test yöntemi,
- birbirini takip eden ya da paralel testler yöntemi,
- bir testin iki yarıya bölünmesi yöntemi ve
- kuder-richardson 20 ve 21 formülleridir. Burada bu yöntemlerin ne oldukları kısaca açıklanmıştır

Test Tekrar Test Yöntemi

- Bu yöntemle test güvenliğini belirlemek için bir test aynı gruba belli bir zaman aralığı ile iki kez uygulanır.
- İlk uygulamadan elde edilen puanlar ile ikinci uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyona bakılır.
- Korelasyon katsayısı yüksek ise testin güvenilirliği yüksek demektir.
- Bu yolla güvenilirlik katsayısı hesaplamada iki test uygulaması arasında geçen süre testin güvenilirliğini olumsuz olarak etkilemektedir.

Paralel Testler Yöntemi

- Bu yöntemle güvenlik tahmini için bir testin en az iki eşdeğer formunun geliştirilmesi gerekir.
- Paralel iki testin eşdeğer olabilmesi için her iki test içindeki maddelerin sayısı, niteliği ve ölçtükleri davranışlar bakımından birbirine denk olmalıdır.
- Bu yöntemle güvenilirlik tahmininde, testin her iki formu aynı anda aynı gruba uygulanır ve her iki paralel formdan alınan puanlar arasındaki korelasyon hesaplanır.

Bir Testi İki Yarıya Bölme Yöntemi

- Bu yöntemde test bir gruba uygulandıktan sonra iki yarıya bölünür ve testin iki yarısından aldıkları puanlar arasındaki korelasyon hesaplanır.
- Hesaplanan korelasyon katsayısı testin yarısının güvenilirliğini gösterir.
- Daha sonra istatistiksel bir formül kullanılarak (Sperman-Brown) testin tümünün güvenilirliği hesaplanır.

Kuder-Richardson 20 ve 21 Formülleri

- Bu yöntem ancak bir testin içindeki herbir maddenin güçlük derecesi biliniyorsa uygulanabilir.
- Kuder-Richardson formülleri, testteki herbir maddenin aynı değişkeni ölçtüğü, yani testin ölçtüğü şeyin homojen olduğu varsayımına dayanır.

Güvenirliği etkileyen etkenler

- 1. Testin kendisiyle ilgili etkenler
 - a) Testte yer alan soru sayısı: Soru sayısının belli bir noktaya kadar artırılması güvenilirliği artırır.
 - b) Test yönergesinin ve testte yer alan soruların ifadesi: Bir testteki soruların ifadesinin yalın ve anlaşılır olması testten elde edilen puanların güvenilirliğini olumlu yönde etkiler.

Güvenirliği etkileyen etkenler

- c) Testin homojenliği: Ölçtükleri davranış ve konu bakımından homojen (benzer) bir testten elde edilen puanlar, heterojen (farklı) bir testten elde edilen puanlardan daha güvenilirlerdir.
- d) Puanlamanın nesnelliği: Bir testin değişik kişilerce veya aynı kişi tarafından değişik zamanlarda puanlanmasından elde edilen puanların tutarlılığı testin güvenilirliğini olumlu yönde etkiler.

Güvenirliği etkileyen etkenler

- 2. Testin uygulama koşullarıyla ilgili etkenler:
- Uygulama koşullarının her öğrenci için aynı olması testin güvenilirliğini olumlu yönde etkiler.

- **3. Testi alan öğrenci veya testin uygulandığı grupla ilgili etkenler:**
- **Bu açıdan bakıldığında bir testin güvenilirliği, testin uygulandığı kişinin uygulama sırasındaki fiziksel ve ruhsal durumuna ve o testin uygulandığı grubun ölçülen özellikler bakımından homojen veya heterojen olmasına bağlıdır.**

- Bir ölçme aracında güvenilirlik ve geçerliğin yanı sıra bulunması gereken bir başka nitelik ise kullanılabilirliktir.
- Kullanılabilirlik, bir ölçme aracının veya yönteminin, geliştirilme, çoğaltılma, uygulanma ve puanlama yönünden kolaylık, nesnellik ve ekonomiklik özelliklerine sahip olması anlamına gelir

- Testin uzunluğu
- Uygulanış kolaylığı
- Fiyatı
- Başka formlarının olması
- Ulaşma kolaylığı

